

פרק י"ז / דוד וגלית (חלק א)

רגליו² וכידון נחשת בין כתפיו: (ז) ועץ [וחץ כתיב]
חניתו כמנור ארגים ולהבת חניתו שש מאות שקלים
ברזל ונשא הצנה הלך לפניו:

גובהו העצום של גלית, בצירוף כלי הנשק וההגנה בהם
עטף עצמו מכף רגל ועד ראש, יצרו סיטואציה מביכה מאוד
עבור עם ישראל. מצד אחד, קשה לסרב להצעה להכריע את
המערכה בלא שפיקוח דמים מרובה. מצד שני, מי זה יעז
להילחם בדמות אימתנית שכזו?!

ב. ואתם עבדים לשאול

לשאלה שבה סיימנו את הפסקה הקודמת אמורה להיות
בעצם תשובה פשוטה. למעשה, גלית עצמו רומז אליה:

(ח) ויעמד ויקרא אל מערכת ישראל ויאמר להם
למה תצאו לערף מלחמה הלא אנכי הפלשתי ואתם
עבדים לשאול ברו לכם איש וירד אלי:

דברים אלו מבטא גלית זלזול בבני ישראל, שאינם בני
חורין אלא "עבדים לשאול"³. הוא גם מבקש להציג את
מצבם של בני ישראל כמי שאין להם הרבה להפסיד, שכן
בכל מקרה יהיו עבדים: אם ינצח גלית – "והייתם לנו
לעבדים ועבדתם אתנו"; ואם לאו – הרי ממילא גם כעת
הם עבדים לשאול.

אבל בדברי גלית יש יותר מכך. גלית מתגרה כאן בשאול
עצמו, שכן אזכור שמו של שאול נועד לרמוז (כפי שפירש
רש"י) ששאול עצמו ראוי להיות אותו "איש". שהרי מי ראוי
להתמודד עם גובהו הרם של גלית יותר מזה ש"אין איש
מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבה מפל העם"⁴ (ט);
א! כיצד אפוא יגיב שאול להצעה המרומזת?

בנקודה זו ניכרת ההידרדרות שחלה במצבו של שאול
בתחילת המערכות השונות בהן השתתף. בין סיפורנו לבין
סיפור המלחמה עם נחש העמוני בפרק י"א ניכרות נקודות
דמיון. בשתי הפרשות הופיע נציג האויב, והציע הצעה שיש
בה חרפה לעם ישראל:

וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם נַחֵשׁ הָעֲמוּנִי בְּזֹאת אֶכְרֹת לָכֶם בְּנִקּוֹר
לָכֶם כָּל עֵינַי יִמִּין וְשִׁמְתִיהָ חֲרָפָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל

(י"א, ב).

וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֲנִי חֲרַפְתִּי אֶת מַעֲרֻכֹת יִשְׂרָאֵל
הַיּוֹם הַזֶּה תִּנּוּ לִי אִישׁ וְנִלְחַמָּה יַחַד

(י"ז, י).

א. רקע

הניצחון הגדול של יונתן במערכה שתוארה בפרקים י"ג-י"ד
לא סיים את המאבק עם פלשתים. הם הוסיפו להיות גורם
מאיים ומטרוד, ובפרקנו הם יוצאים שוב לקרב עם ישראל
– זו הפעם הרביעית מאז תחילת הספר. עם זאת, תוצאות
המלחמה האחרונה ניכרות בעמדות הפתיחה של המלחמה
הנוכחית: בעוד שבמערכה הקודמת היה פער עצום בין
הצבא הפלשתי לבין צבאו הקטן של שאול (עיין בתחילת
פרק י"ג ובביאורו שם), כעת נראה שמדובר ביחסי כוחות
שקולים למדי:

(א) וַיֹּאסְפוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם לְמִלְחָמָה וַיֹּאסְפוּ
שֶׁכָּה אֲשֶׁר לַיהוָה וַיַּחֲנוּ בֵּין שׁוֹכָה וּבֵין עֲזָקָה בְּאֶפְסַי
דְּמִים: (ב) וְשָׂאוֹל וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נֹאסְפוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק
הָאֵלָה וַיַּעֲרְכוּ מִלְחָמָה לְקִרְיַת פְּלִשְׁתִּים: (ג)
וּפְלִשְׁתִּים עֹמְדִים אֶל הָהָר מִזֶּה וְיִשְׂרָאֵל עֹמְדִים אֶל
הָהָר מִזֶּה וְהִגִּיא בֵּינֵיהֶם:

יש לשים לב גם לשינוי במקום המערכה. במערכה שבפרק
י"ג חדרו פלשתים לעומק שדרת הר והגיעו עד מכמש (י"ג, ה),
בדרום הר בית אל. המערכה הנוכחית, לעומת זאת,
מתנהלת בקו מערבי הרבה יותר, "בין שוכה ובין עזקה",
באזור עמק האלה – קרוב הרבה יותר לארץ הפלשתים.

המערכה נפתחת אפוא במצב של שוויון בין הכוחות – וזהו
הבסיס להצעתו של גלית. דווקא כיוון שלאיש מן הצדדים
לא היה יתרון ברור על יריבו, הציעו הפלשתים דרך הכרעה
שונה: במקום לשפוך דם מיותר משני הצדדים, תוכרע
המערכה ב'קרב ביניים' בין שני נציגים, אחד מכל עם:¹

(ח) ... בְּרוּ לָכֶם אִישׁ וַיִּרְדּוּ אֵלָי: (ט) אִם יוֹכַל לְהִלָּחֵם
אֶתִּי וְהִפְנִי וְהִינּוּ לָכֶם לְעֵבָדִים וְאִם אֲנִי אוֹכַל לוֹ
וְהִפְתִּי וְהִייתֶם לָנוּ לְעֵבָדִים וְעַבַּדְתֶּם אֹתָנוּ:

ההצעה נראית הגיונית, אך נקל להבין מדוע התקשו בני
ישראל לקבלה, לאור תיאורו המפחיד של הנציג הפלשתי
המיועד:

(ד) וַיֵּצֵא אִישׁ הַבְּנִים מִמַּחְנוֹת פְּלִשְׁתִּים גְּלִית שְׁמוֹ
מִגַּת גְּבָהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזָרַת: (ה) וְכוּבֵעַ נַחֲשֵׁת עַל
רֵאשׁוֹ וְשָׂרְיוֹן קִשְׁקָשִׁים הוּא לְבוּשׁ וּמִשְׁקַל הַשָּׂרְיוֹן
חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שְׁקָלִים נַחֲשֵׁת: (ו) וּמִצַּחַת נַחֲשֵׁת עַל

1 לימים נוצרה סיטואציה נוספת בה הציע אחד הצדדים מעין 'קרב ביניים'
כדרך להכרעה בין שני כוחות. דומה שכן יש להבין את הצעתו של אבנר
בשעה שנתקל בצבאו של יואב בבִּרְכָה בגבעון – "יקומו נא הנָּעָרִים
וישִׁחֲקוּ לְפָנֵינוּ" (שמ"ב ב', יד); וכך יש להבין גם את דרך ההכרעה שם –
"ויקמו ויעברו במספר שנים עשר לבנימין ולאיש בַּשֵּׁת בֶּן שָׂאוֹל וַיִּשְׁגֹּם
עֶשֶׂר מֵעֲבָדֵי דָוִד" (שם, טו).

2 סביר להניח שמשמעה המקורי של המילה 'מִצַּחַת' היה מגן למצח, אך
בהמשך קיבלה משמעות מושאלת של מגן באופן כללי, ולכן נקרא בשם
זה גם מגן הרגליים (עיין רד"ק).

3 ייתכן, שדבריו אלו של גלית הזכירו לבני ישראל את אזהרתו של שמואל
בעת שביקשו ממנו מלוכה: "ואתם תהיו לו לעבדים. וזעקתם ביום ההוא
מלפני מלכם אשר בחרתם לכם..." (שמ"א ח', יז-יח).

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי יִשְׁרָאֵל הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרַי שְׂאוּל
לְמַלְחָמָה (שמ"א י"ז, יג).

ב. בשני הסיפורים שולח האב את בנו הקטן לראות את
שלום אחיו הגדולים:

וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אַחִיךָ וְאֶת שְׁלוֹם
הַצֶּאֱנָן (בראשית ל"ז, יד).

וַיֹּאמֶר יִשְׁרָאֵל לְדָוִד בְּנֹו קַח נָא לְאַחִיךָ אֵיפֹת הַקְּלִיָּא
הַזֶּה... וְאֶת אַחִיךָ תִּפְקֹד לְשְׁלוֹם (שמ"א י"ז, יז-יח).

ג. האח הקטן משמש כרועה צאן:

יֹוסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת אָחָיו בְּצֹאֵן
(בראשית ל"ז, ב).

וְדָוִד הָלַךְ וַיָּשָׁב מֵעַל שְׂאוּל לְרְעוּת אֶת צֹאֵן אָבִיו בֵּית
לָחֶם (שמ"א י"ז, טו).

ד. בשני הסיפורים מתנהל דיון בין האח לבין דמויות שאת
דבריהן הוא שומע, פונה אליהן בשאלה, ומקבל תשובה:

וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֵעָה בְּשָׂדֵה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ
לֵאמֹר מַה תִּבְבֶּשׁ.

וַיֹּאמֶר אֶת אַחִי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם
רְעִים.

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אִמְרִים גְּלֹכָה
דַּתְיָנָה (בראשית ל"ז, טו-ז).

וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַרְאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי
לְחַרְף אֶת יִשְׂרָאֵל עָלָה וְהִיָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִכְנֹו יַעֲשְׂרֵנוּ
הַמְּלֹךְ עֶשְׂרֵ גְדוֹל...

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הָאֲנָשִׁים הַעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מַה
יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלְזוּ...

וַיֹּאמֶר לוֹ הָעַם כְּדָבָר הַזֶּה לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר
יִכְנֹו (שמ"א י"ז, כה-כז).

ה. בשני המקרים מגיבים האחים בחריפות כלפי האח
הקטן, שבא לדרוש בשלום. מובן שתגובתם של אחי
יוסף חריפה הרבה יותר:

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחָיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא.
וְעַתָּה לָכֵן וְנַהַרְגֶהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרֵנוּ
חַיָּה רְעָה אֲכַלְתֶּהוּ וְנִרְאָה מַה יִּהְיֶה חֲלָמְתֵינוּ

(בראשית ל"ז, יט-כ).

וואולם, אין להתעלם מתגובתו העוינת של אליאב, אחיו
הגדול של דוד, בשעה ששם לב להתעניינותו של דוד
בנעשה:

וַיַּחַר אֶף אֶלְיָאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר לְמַה זֶה יַרְדֶּתְךָ וְעַל מִי
נִטְשֶׁת מַעַט הַצֶּאֱנָן הַהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יַדְעֵתִי אֶת זִדְנְךָ
וְאֶת רַע לִבְבְּךָ כִּי לְמַעַן רְאוּת הַמְּלַחְמָה יַרְדֶּתְךָ

(שמ"א י"ז, כח).

תגובה זו מקוממת מאוד, שכן יש בה עיוות כפול.
ראשית, דוד לא נטש את הצאן, אלא, כפי שמפורש

בשתי הפרשות היה פרק זמן להתארגנות (בני יבש גלעד
ביקשו מנחש העמוני "הָרַף לָנוּ שְׁבַעַת יָמִים" [יא, ג], ואילו
גלית – "וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם"), ובשתיהן הגיעה בסופו של
דבר הישועה בדרך פתאומית, על ידי אדם שלא היה מוכן
לשאת את החרפה. אלא שבעוד שבפרק י"א היה זה ש'אוּל,
שהגיב למשמע האירועים בזעם ובעצמה – "וַתִּצְלַח רוּחַ
אֱ-לֹהִים עַל שְׂאוּל כְּשָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּחַר אַפּוֹ
מְאֹד" (י"א, ו) – בספורנו היה זה דווקא דוד שהגיב בזעם על
דברי גלית: "כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הַזֶּה כִּי חָרַף מַעֲרֻכּוֹת
אֱ-לֹהִים חַיִּים"⁴. ש'אוּל, לעומתו, הגיב באופן שונה לחלוטין:

(יא) וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל וְכָל יִשְׂרָאֵל אֶת דְּבָרֵי הַפְּלִשְׁתִּי
הָאֵלֶּה וַיַּחַתּוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד:

נראה, שעצם האזכור הנפרד של ש'אוּל מחדד את ההנחה
שהוא עצמו אמור היה להתמודד עם גלית, אלא שלאחר
שרוח ה' סרה ממנו, הוא נותר ירא ומפחד אל מול גלית,
ובכך השפיע על כל עם ישראל. את מקומו של ש'אוּל
במלחמת עמון תפס עתה דוד.

יש לציין כי שלב ביניים בהידרדרות בעמידתו של ש'אוּל אל
מול האויב מצינו כבר במלחמה הראשונה עם הפלשתים,
בפרקים י"ג-י"ד, שם עמדנו (שיעורים 23-24) על 'שיבתו'
הפסיבית, אף כי באותה עת טרם ניכר בו פחד. אז היה זה
יונתן שהביא את הישועה הפתאומית.

ג. דוד ואחיו

תיאור הגעתו של דוד (פס' יב-ל) למחנה מפתיע במקצת. אף
שמוקד הפרק הוא היחלצותו של דוד למערכה מול גלית,
מקצה הכתוב מקום מרכזי לעימות בין דוד לבין אליאב,
אחיו הגדול, ולשיחות שמנהל דוד במחנה ישראל. מה טיבה
של אריכות זו?

דומה, שניתן לעמוד על משמעות הדברים מתוך ההקבלה
המפתיעה בין המסופר כאן לבין מערכת היחסים בין יוסף
לאחיו. לאחר הרקע שהצגנו לעיל, מתאר המקרא את
שליחותו של דוד אל אחיו על ידי ישי אביו. והנה, תיאור זה
מקביל מבחינה לשונית ותוכנית לשליחותו של יוסף אל
אחיו על ידי יעקב אביו (בראשית ל"ז)⁵. נציג תחילה את נקודות
ההקבלה כפי סדר הסיפור:

א. שני הסיפורים פותחים בהיעדרות הבנים הגדולים מן
הבית:

וַיֵּלְכוּ אָחָיו לְרְעוּת אֶת צֹאֵן אָבִיהֶם בְּשָׂכֶם

(בראשית ל"ז, יב).

4 אמנם גלית חירף את "מערכות ישראל" (פס' י), אך דוד טוען כי בכך חירף
"מערכות א-להים חיים", שהרי צבא ישראל נתפס כצבא ה', כפי שנראה
ממקומות רבים במקרא, עיי' שמות ז', ד; דברים כ"ג, טו; תהילים ע"ט,
י"ב; ועוד.

5 על הקבלה זו ניתן לקרוא ביתר הרחבה בספרי מקבילות נפגשות –
מקבילות ספרותיות בספר שמואל, אלון שבות תשס"ו, עמ' 94-102.

בין היתר, משותפת ליוסף ולדוד תכונת השאפתנות. יוסף חולם חלומות על שלטון גדול, והתעניינותו של דוד בפרס המובטח למי שיכה את הפלשתי ("מה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלְּזֹזִי...") מעידה על אמונה ביכולתו להשיגו. סביר להניח, שתכונה זו הוזנה גם על ידי נתונייהם האובייקטיביים של השניים – בהיותם נבונים ויפי מראה.

ואולם, כאן גם בולט ההבדל שבין התנהגותו של יוסף כלפי אחיו ובין התנהגותו של דוד. יוסף הביא את דיבתם הרעה של אחיו אל אביו, ובכך גרם לקנאתם ולשנאתם, בייחוד לאחר שקיבל כתונת פסים מאת אביו. מציאות זו לא מנעה ממנו מלספר לאחיו על חלומותיו, שמשמעותם הברורה הייתה שהם עתידיים להשתחוות לו, ושיוסף עתיד למשול בהם. בהתנהגות זו החמיר יוסף את המצב עוד יותר – "ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו" (בראשית ל"ז, ח) – והוא נענש עליה בתקופה ארוכה של שבי במצרים.

דוד, לעומת זאת, אינו נכנס לעימותים מול אחיו, ואינו מגלה בשום שלב יחס שלילי כלפיהם. גם כאשר מטיח בו אליאב, מתוך כפיות טובה, האשמות שווא, אין הוא נגרר לעימות, אלא עונה בצניעות: "מה עשיתי עִתָּה הֲלוֹא דָּבַר הוּא" (פס' כט).

בהמשכם של שני הסיפורים, נפשטים בגדיהם של שני הגיבורים מעליהם. ואולם, מה רב ההבדל ביניהם! כתונת הפסים של יוסף, המסמלת את אהבתו המיוחדת של יעקב לו, ואשר הייתה בין הגורמים לרגשי השנאה והקנאה של האחים כלפי יוסף,⁶ הופשטה ממנו בכוח:

וַיִּפְשְׁטוּ אֶת יוֹסֵף אֶת כְּתֹנֶתוֹ אֶת כְּתֹנֶת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו
(בראשית ל"ז, כג).

לעומת זאת, כאשר מלביש שאול את דוד במדיו ובכלי מלחמה, אין דוד חש בנוח בבגדי שרד אלה, והוא מיזמתו פושט אותם וחוזר לבגדיו הצנועים:

(לח) וַיִּלְבֹּשׂ שְׂאוּל אֶת דָּוִד מְדָיו וַיִּתֵּן קֹבֵעַ נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבֹּשׂ אֹתוֹ שָׂרְיוֹן: (לט) וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדְיוֹ וַיֵּאָל לְלָכֶת כִּי לֹא נֹסֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שְׂאוּל לֹא אוֹכַל לְלָכֶת בְּאַלְהָהּ כִּי לֹא נָסִיתִי וַיִּסְרַם דָּוִד מֵעָלָיו:

כך מצינו גם בהמשך הדרך. על יוסף נגזר לחיות תקופה ארוכה במצרים, מנותק מכל בני משפחתו. גם דוד נאלץ לנדוד מביתו, אך בניגוד ליוסף, עם דוד נשתתפו אחיו בצרתו:

וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמְלֹט אֶל מְעָרַת עֲדָלָם וַיִּשְׁמְעוּ אַחֵיו וְכָל בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדּוּ אֵלָיו שָׁמָּה
(ש"מ א כ"ב, א).

דומה, שהצניעות והענווה במידות שבין אדם לחברו קשורות גם בדרכי עבודת ה'. קשה לנתק בין יחסו הבעייתי של יוסף לאחיו בתחילת דרכו, לבין העובדה ששם שמים אינו נזכר אף לא באחד מן הציטוטים המובאים מפיו בפרק

פסוקים ספורים קודם לכן בלשון דומה – "וַיִּטֹּשׂ אֶת הַצֵּאֵן עַל שְׂמֹר" (שם, ט). שנית, דוד הרי בא בשליחות אביו, ולא "לְמַעַן רְאוֹת הַמַּלְחָמָה".⁶

ו. בסופו של דבר, התגלגלו שתי השליחויות והסתיימו בקרבה למלך, שהובילה גם לנישואין על ידו:

וַיִּקְרָא פְּרָעָה שֵׁם יוֹסֵף צְפֹנָת פְּעֻנָח וַיִּתֵּן לוֹ אֶת אֲסֻנָּת בַּת פּוּטִי פְּרָעָה כִּהֵן אֵן לְאִשָּׁה
(בראשית מ"א, מה).

וַיִּתֵּן לוֹ שְׂאוּל אֶת מִיכָל בַּתוֹ לְאִשָּׁה
(ש"מ א י"ח, כז).

ז. הקרבה למלך התבטאה גם במעמד חשוב בצמרת השלטון:

וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם... וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלְפָּנֵי פְּרָעָה וַיַּעֲבֵר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם
(בראשית מ"א, מה-מו).

וַיִּשְׁמְהוּ לוֹ שֵׁר אֶלְפִי וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לִפְנֵי הָעָם... וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיהוָה אֱהָב אֶת דָּוִד כִּי הוּא יֵצֵא וַיָּבֵא לִפְנֵיהֶם
(ש"מ א י"ח, יג-טז).

ח. מלבד ההקבלות בתוכני הסיפור, קיימות גם הקבלות ייחודיות בין תיאוריהם של יוסף ודוד. שני האנשים הם היחידים במקרא שכונו בתואר "נבון":⁷

וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֶל-לֵהִים אוֹתוֹךָ אֶת כָּל זֹאת אֵין נְבוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ
(בראשית מ"א, לט).

וַיַּעַן אַחַד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לְיִשְׁי בֵּית הַלְּחָמִי יָדַע נִגְוֹן וְגִבּוֹר חַיִל וְאִישׁ מַלְחָמָה וְנְבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר
(ש"מ א ט"ז, יח).

ואלו גם שני הגברים היחידים במקרא שזכו לתואר "יפה מראה":

וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תֹאֵר וַיְפֵה מְרָאָה
(בראשית ל"ט, טו).

וַיִּבֹט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת דָּוִד וַיִּבְזֶהוּ כִּי הָיָה נָעַר וְאֲדָמְנִי עִם יְפֵה מְרָאָה
(ש"מ א ל"ז, מב).

כעת נוכל לבחון: מה משמעותה של הקבלה זו?

ד. משמעות ההקבלה

נראה, שנקודות ההשוואה מחדדות את ההבדל שבין שני האנשים. בגבולות הסיפור הנוכחי, מסתיימת שליחותו של דוד בהושעת ישראל מיד פלשתים, בעוד ששליחותו של יוסף מסתיימת – אף זאת בגבולות אותו סיפור – במכירתו למצרים ובשהות ממושכת בבית הסוהר. הבדל מרכזי זה נובע, כנראה, מן ההבדל בשורש היחסים בין האחים בשני הסיפורים.

6 מסתבר, שאופיו זה של אליאב ממחיש מדוע אמר עליו ה' "כי מאסתיהו" (לעיל ט"ז, ז).

7 על שלמה נאמר "הנה עשיתי כדברך הנה נתתי לך לב חכם ונבון" (מל"א ג', יב), אך התואר "נבון" התייחס ללבו.

ל"ז. דבר זה קורה לראשונה רק בתחילת תהליך התשובה של יוסף, בפרשת אשת פוטיפר (בראשית ל"ט, ט), ומכאן ואילך חוזר יוסף שוב ושוב על שם ה' ועל הכרתו בגדולתו.⁹

דוד, לעומת זאת, מבטא את אמונתו בקב"ה לכל אורך הדרך. המשפט הראשון שמצטט המקרא מדברי דוד הוא:

(כו) מֵה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלְזֹוֹ וְהַסִּיר חֶרֶף מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעָרַל הַזֶּה כִּי חָרַף מַעֲרָכוֹת אֶל־הַיָּמִים חַיִּים:

ולאורך הפרק כולו חוזר דוד על אמונתו בעזרת הקב"ה במלחמה.

נוכל אפוא לסכם ולומר, כי דרכו של דוד מהווה תיקון לטעויותיו של יוסף. הנהגת עם ישראל צריכה להתבסס על תחושת צניעות בסיסית, הליכה בדרכי נועם ושמירה של שלמות המשפחה, עם כל הרגישויות הנלוות להעדפת האח הקטן על פני אחיו הגדולים. יוסף למד זאת בדרך הקשה, בעוד שבדוד היו תכונות אלו משוקעות מילדותו.

• •
• כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב אמנון בזק, תשס"ח •
• עורך: בעז קלוש •
• •
• בית המדרש הווירטואלי שלידי ישיבת הר עציון •
• האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> •
• האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> •
• משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 •
• דוא"ל: office@etzion.org.il •
• •